

Török Éva*

A szerződés létrehozásának egyes kérdései, különös tekintettel az értelmezésre

Bevezetés

A szerződési jog dinamikus jellegű folyamatában elkülönülő létszakaszok közül rendkívül fontos a megkötés vizsgálata, hiszen az a szerződési folyamat első, önálló egysége, amelyhez számtalan jogintézmény kapcsolódik, s ez dönti el, hogy adott esetben létrejön-e a kontraktus vagy sem. Mindez a jogkövetkezmények szempontjából döntő jelentőségű.

A szerződési jogban uralkodó felfogás szerint a központi elemet a felek akaratmegegyezése jelenti, hiszen a kontraktus a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre. A magyar kötelmi jog a konszenzuál-szerződések elvi alapján áll, a szerződés létrejöttéhez, a belőle származó jogok és kötelezettségek keletkezéséhez elegendő a felek egybehangzó akarata és ennek kinyilvánítása, ami az akaratot a másik fél által felismerhetővé teszi. Figyelemmel arra, hogy a szerződés létrejöttét befolyásolhatja a felek általi eltérő értelmezés, jelen tanulmány célja az akarati és nyilatkozati elv vizsgálata, a szerződés értelmezése szabályozásának elemzése.

Elméleti alapok

A kezdetleges római jogi szabályok szerint csak a meghatározott alakban kifejezett akaratnak volt kötelező ereje. Ez a követelmény felelt meg ugyanis a korszak azon jellemzőjének, amely szerint a társadalom tagjai bizalmatlanok voltak egymás iránt. A birodalom fellendülésével, az áruforgalom fejlődésével azonban szükségtelessé váltak a korábbi formális kötöttségek, és a formátlan megállapodások kerültek előtérbe. Ez a változás az akarati elv érvényesülésének kedvezett. A kapitalizmus kezdeti szakaszában új igényként jelent meg a jóhiszemű szerző védel-

---

* Török Éva, doktorjelölt, Debreceni Egyetem, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Debrecen

Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0024 jelű, valamint a 68609. számú OTKA pályázat keretei között készült.

me, aminek következményeként a nyilatkozati elv vált meghatározóvá.¹

A XIX. századi német jogirodalomban heves vita bontakozott ki az akarati és a nyilatkozati elv kapcsán. Friedrich Carl von Savigny az akaratnyilatkozat alatt azokat a jogilag meghatározó tényeket, emberi magatartásokat értette, amelyek jogviszony létesítésére vagy megszüntetésére alkalmasak.² Az ilyen nyilatkozatok legfontosabb eleme az akarat, amelynek tartalma a szerződő fél nyilatkozatából tűnik ki.³ Ha ellentmondás van a fél akarata és nyilatkozata között, akkor merül fel az a kérdés, hogy melyik alapján dönthető el az adott kikötés értelme. Az akarati elv képviselői (Rudolf von Jhering, Alois von Brinz, Ernst Zitelmann) a nyilatkozat oldaláról és a jognyilatkozat fogalmából kiindulva érvénytelennek tekintették azt a nyilatkozatot, amely mögött nincs valódi akarat, vagy ha a szerződő fél nyilatkozata nem ezt az akaratot juttatja kifejezésre.⁴ A szerződés központi eleme az akaratelhatározás, így a joghatásokat is az akarat hozza létre. Ebből következik, hogy a nyilatkozat nem releváns része a szerződéskötési akaratnak. Amennyiben a nyilatkozat nem egyezik az akarattal, a belső akaratot kell előnyben részesíteni.⁵ Ferdinand Regelsberger szerint a szerződő fél nyilatkozatához kötve van még akkor is, ha az eltér az akaratától. A forgalom biztonsága megköveteli, hogy a szerződési nyilatkozatot úgy értelmezzék a megállapodás érvényessége szempontjából, hogy a fél akaratát hagyják figyelmen kívül. Bár Regelsberger nem tagadta az akarati elméleteket, tulajdonképpen a nyilatkozati elv megalapítójává vált.⁶ Ennek a tannak a követői a nyilatkozat társadalmi funkciójából, a címzettre gyakorolt hatásából indultak ki. A másik szerződő fél és a forgalombiztonság érdekében a kifejezett nyilatkozatban való megbízhatóságra van szükség, így az akarat és a nyilatkozat eltérése esetében a nyilatkozatnak

---

¹ *Rudolf Lóránt*: A szerződések megkötése, Tankönyvkiadó, Budapest, 1964, 15.

² *Savigny, Friedrich Carl von*: System des heutigen römischen Rechts, Band 3, Veit und Comp., Berlin, 1840, 98, idézi: *Menyhárt Ádám*: A tévedés a szerződések körében, doktori értekezés, Győr, 2012, 67.

³ *Savigny* i.m. 258, idézi: *Menyhárt* i.m. 67.

⁴ *Szabó Béla*: A szerződési jog alapkérdései: szerződésmodellek, DE ÁJK Doktorképzés IX., http://jog.unideb.hu/documents/tanszekek/jogtorteneti/romai-jogi-anyagok/rma_ijogi-anyagok-2011/9-11mgdi.pdf (2012. augusztus 8-i letöltés).

⁵ *Szalma József*: A vagyoni jog alapjai. Kötelmi jog – alapelvek, szerződés és kártérítés. Forum, Újvidék, 1985, 178-179.

⁶ *Regelsberger, Ferdinand*: Pandekten, Band 1, Duncker & Humblot, Leipzig, 1893, 521, idézi: *Menyhárt Ádám* i.m. 74.

kell elsőbbséget biztosítani.⁷ A nyilatkozati elv kiemelkedő alakjának, Josef Kohlernek a kiindulópontja az volt, hogy bár minden szerződő félnek az az érdeke, hogy az akarat és a nyilatkozat összhangban legyen egymással, azok eltérhetnek egymástól a szerződési gyakorlatban. Lehetséges, hogy ez a különbözőség szándékában volt a feleknek, például színlelt szerződés, de vannak olyan esetek, amikor az eltérés nem volt szándékos, például akarathibák, tévedés, megtévesztés. A nyilatkozat alapulvételét az indokolja, hogy a címzett is objektíve megállapíthatja annak tartalmát, és e tekintetben változás nem állhat fenn, figyelemmel arra, hogy rögzített tényről van szó.⁸ Roever az akaratú teória tagadójaként azt állította, hogy a nyilatkozat lényegét annak formája adja, nem pedig a nyilatkozó belső akarat.⁹ Az akaratú és a nyilatkozati elméletek harcában egyik oldal sem győzedelmeskedhetett, hiszen mindkettőnek van igazságtartalma, ezért mindkettő hasznosítható a jogtudományban és a joggyakorlatban. Az akaratú elv előnye az, hogy képviselői a jogügylet létét helyesen alapozzák a szerződő fél belső akaratára, ugyanakkor a szerződés érvényességét nem vizsgálják a címzett oldaláról.¹⁰ A nyilatkozati elv talán jobban megfelel a jogbiztonság elvének, de kevésbé veszi figyelembe a szerződő fél belső akaratát, így nincs összhangban a szerződési szabadság alapvető követelményével, és távolabb áll a szerződés központi elemétől, az akaratmegegyezéstől.

A magyar jog a nyilatkozati elvet tekinti elsődlegesnek, ez jelent meg már a magánjogi törvénytervezetekben is. Kiindulópontnak azt kell tekinteni, hogy a nyilatkozaton mit kellett a címzettnek érteni, nem pedig azt, hogy a nyilatkozó mit akart kifejezni.

Tervezetek a XX. század elején

A szerződések értelmezésére vonatkozó rendelkezések a Polgári Törvénykönyv valamennyi tervezetében¹¹ rendszertanilag ugyanott he-

---

⁷ Szabó i.m.

⁸ Szalma i.m. 180-182.

⁹ Roever, Wilhelm: Ueber die Bedeutung des Willens bei Willenserklärungen, Koch, Rostock, 1874, idézi: Menyhárt i.m. 67.

¹⁰ Menyhárt i.m. 78.

¹¹ A magyar magánjog kodifikációjának története 1848-ig nyúlik vissza. Az 1848. évi 15. törvénycikk rögzítette, hogy a minisztérium az ősiség eltörlése alapján a polgári törvénykönyvet ki fogja dolgozni. A munkálatok azonban a szabadságharc miatt el sem kezdődhettek. Az 1848/49-es eseményeket követően a bécsi kormányzat 1852-ben Magyarországon is életbe léptette az Osztrák Polgári Törvénykönyvet, amelynek hatása

lyezkedtek el, a hatodik fejezetben: jognyilatkozat értelmezése, a szerződés-kötés hiányai, de a kutatás ez utóbbira már nem terjed ki.

Az első tervezet kiindulópontja a szerződő felek akarata volt, nem pedig a használt kifejezések betű szerinti értelme. A szerződési nyilatkozatot kétség esetén úgy kellett értelmezni, ahogyan az a jogviszony természetének és az élet felfogásának megfelelt.¹² A konszenzus alapvető szükségességét jelezte az a rendelkezés, amely szerint a szerződés nem jött létre, ha a felek nyilatkozatai eltérőek voltak, vagy ha valamelyik fél kétértelmű nyilatkozatát mindkétten másként értelmezték. A kölcsönös félreértés folytán megkötöttnek vélt szerződés hatályossá vált, ha ennek felismerése után az egyik fél a másik felfogásához azonnal hozzájárult.¹³ A szerződési nyilatkozat bármely pontjára vonatkozó eltérés vagy félreértés kizárta a szerződés létrejöttét, kivéve, ha a körülményekből az következett, hogy a felek a szerződést e pont nélkül is megkötötték volna.¹⁴ Az előbbi rendelkezések azt jelezték, hogy a félreértés bizonyos esetekben orvosolható volt. A szerződési nyilatkozat érvényét a vele ellenkező titkos fenntartás nem érintette.

A második szövegváltozat is a felek akaratából indult ki azzal a

---

1861 után, az országbírói értekezlet által ideiglenesen javasolt törvénykezési szabályok hatályba lépését követően is érezhető volt. Tekintettel arra, hogy hazánk a kiegyezés után visszanyerte önálló jogalkotó hatalmát, újra felmerült a polgári törvénykönyv megalkotásának lehetősége. A résztervezeteket követően 1896-ban egy állandó bizottságot állítottak fel az egységes kódex-javaslat kidolgozására. A testület munkájának eredményeképp 1900-ban elkészült az első tervezet, amely nem lett egységes mű sem szerkezetét, sem tartalmát tekintve. A második változat 1913-ban született, amit szintén módosítottak, és 1914-ben az Országgyűlés elé terjesztettek. Ezt egy különbizottság átvizsgálta és megtárgyalta, majd 1915-ben egy jelentés keretében bemutatta a Képviselőház teljes ülésének, létrehozva ezzel a negyedik szöveget, amely nem érdemi, hanem elsősorban stilisztikai változásokat tartalmazott. A háborús helyzetre tekintettel a javaslatot az igazságügyminiszter megbízása alapján Szászy Schwarz Gusztáv és Szladits Károly továbbdolgozta. Az előbbi jogtudós betegsége, majd halála illetve a forradalmak miatt azonban a munka ezáltal sem érthette el célját. 1922-ben Szászy Béla államtitkár vezetésével újabb bizottság alakult, többek között Grosschmid Béni és Szladits Károly közreműködésével. 1928. március 1-jén terjesztették az Országgyűlés elé Magyarország magánjogi törvénykönyvének tervezetét (a továbbiakban Mtj.). A javaslat tárgyalására felállított bizottság a kialakult gazdasági válság miatt megbízatásának nem tudott eleget tenni, így ebből sem lett törvény. Bár a több évtizeden át tartó munka eredményeként törvénykönyv nem lépett hatályba, a bírói gyakorlat rendszeresen alkalmazta a tervezeteket, különösen az 1928-as Mtj.-t.

¹² A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete: első szöveg, 980-981. §§.

¹³ A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete: első szöveg 982. §.

¹⁴ A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete: első szöveg 983. §.

pontosítással, hogy a feleknek a szerződés megkötésekor fennálló akarat volt az irányadó. Kétség esetén azt kellett a felek akaratának tekinteni, ami a körülmények és az élet felfogása alapján a méltányosságnak inkább megfelelt.¹⁵ Új fogalom jelent meg ebben a körben, a méltányosság. A figyelembe veendő szempontok között a jogviszony természete helyett a körülmények váltak relevánssá.

A harmadik tervezetben nem volt változás az előzőkhöz képest. A szerződés értelmezésekor a feleknek a szerződés megkötésekor érvényesülő közös akarat volt az elsődleges. Az értelmezés célja ugyanis a felek valódi akaratának megállapítása volt, ennek korrigálása már nem. Ugyanakkor, ha a felek közös akaratkijelentése nem volt megállapítható, az objektív körülményeket kellett figyelembe venni. Tekintettel arra, hogy a szerződés a legritkább esetben volt közös akaratkijelentésbe foglalva, a javaslat is külön szabályozta a szerződési nyilatkozatok értelmezését. A szabályozás alapja nem az akarati, hanem a nyilatkozási elv volt, azaz a javaslat nem a szubjektív, hanem az objektív állásponton helyezkedett el. Az volt a meghatározó, hogyan kellett a nyilatkozatot objektív tartalma és a körülmények alapján értenie annak a félnek, akihez intézték.¹⁶ A szerződés fogalmából kiderült, hogy a kontraktus nem jött létre, ha a felek között disszenzus volt. Ha a nyilatkozatok egyezők voltak, a szerződés létrejöttét nem zárta ki, ha a felek ezeket másként értelmezték, feltéve, hogy az a fél, akihez címezve volt abban az értelemben vette, ahogyan a fentiek alapján értelmeznie kellett. A szerződés csak akkor nem volt megkötöttnek tekinthető, ha mindegyik fél a fenti szabálytól eltérően értelmezte a nyilatkozatot. A disszenzus, ha csak a szerződési nyilatkozat egyes feltételeire vonatkozott is, az esetek többségében az egész nyilatkozatra kihatott, kizárva ezzel a szerződés létrejöttét.¹⁷

Az Mtj. szerint is a szerződés értelmezésénél elsősorban a felek akarat volt az irányadó. Kétség esetén azt kellett a felek akaratának tekinteni, ami a méltányosságnak leginkább megfelelt – figyelemmel az eset körülményeire és az élet felfogására.¹⁸ A szerződési nyilatkozatok, azaz az ajánlat és az elfogadás vonatkozásában az Mtj. külön előírást

---

¹⁵ A magyar polgári törvénykönyv tervezete: második szöveg 768. §.

¹⁶ *Indokolás a Polgári Törvénykönyv Törvényjavaslatához*, III. kötet, kötelmi jog, Grill, Budapest, 1914, 34.

¹⁷ *Indokolás a Polgári Törvénykönyv Törvényjavaslatához*, III. kötet, kötelmi jog, 34-35.

¹⁸ Mtj. 995. §.

tartalmazott, amely szerint azokat úgy kellett értelmezni, ahogyan azt annak a félnek, akihez intézték, a körülmények figyelembevételével az élet felfogása szerint értenie kellett.¹⁹ A magyar királyi Curia Mtj. előtti gyakorlata is a fentieket támasztotta alá. Alapvető követelmény volt, hogy a szerződések úgy kellett értelmezni, hogy ellentmondásokat ne tartalmazzanak és hatályosak legyenek, figyelemmel a szavak hétköznapi jelentésére, kivéve, ha az érintett felek valamely szónak a közismerttől eltérő értelmet tulajdonítottak.²⁰ Amennyiben egy szerződés valamely feltétele nem volt egyértelmű, elsősorban a nyelvtani szabályok alkalmazásával kellett értelmezni. A szerződő felek akaratát akkor kellett feltárni, ha az a megállapodás szövegéből kétséget kizáróan nem volt megállapítható. Ilyenkor a szerződés kifejezéseit és az eset összes körülményét figyelembe kellett venni.²¹ A bírói gyakorlat többször is hivatkozott a méltányosságra az értelmezéssel összefüggésben, ugyanis ha a fél akarat kétséges volt, azt kellett alapul venni, ami az adott körülmények és a forgalom felfogásának figyelembevételével mellett a méltányosságnak leginkább megfelelt.²² A jelenleg hatályos szabályozáshoz hasonlóan már az Mtj. is rögzítette, hogy a felek titkos fenntartása a szerződés érvényességét nem érinti.²³ Az 1928-as javaslat a szerződés értelmezésével foglalkozó szerkezeti egységben tárgyalta a szerződési akarat hiányát mint a színlelt szerződés, a tévedés, megtévesztés és fenyegetés, valamint a kényszer előfeltételét. Ezeknek a jogintézményeknek a tárgyalása azonban már nem célja jelen dolgozatnak.

A szerződés értelmezése a hatályos magyar jogban

A hatályos Polgári Törvénykönyv²⁴ a nyilatkozati elv elsődleges-

---

¹⁹ Mtj. 996. §.

²⁰ C. 795/1890. és C. 11/1900.

²¹ C. 4350/1920. és C. 331/1917.

²² C. 2951/1921. és C. 3177/1925.

²³ Mtj. 998. §.

²⁴ A magyar Polgári Törvénykönyv megszületéséig a polgári jog egyenlőtlenül fejlődött, hiszen a gazdaság egy része jelentős szocialista fejlődésnek indult, de az állampolgárok egymás közötti viszonyai csak lassan haladtak előre. 1953-ban a Minisztertanács felállította a Polgári Törvénykönyv megalkotását előkészítő bizottságot, amelynek munkája eredményeképpen 1956-ban elkészült a kódex tervezete. Ezt a Kormány nyilvános vitán megtárgyalta, és a módosított változatot javaslat formájában az Országgyűlés elé küldte, amely 1959 nyarán törvényerőre emelte azt. A gazdaságirányítás 1968. évi reformját követően szükségessé vált a Ptk. módosítása, amelyet az 1977. évi IV. törvény tett meg.

ségét hirdeti. A vonatkozó szakaszban²⁵ szereplő „szerződési nyilatkozat” kifejezés azt a látszatot kelti, mintha a szerződést létrehozó nyilatkozatokat egyenként kellene értelmezni, holott az esetek többségében a közössé vált nyilatkozat, a szerződés értelmezéséről van szó. A Ptk. a nyilatkozati és az akarati elv közötti kompromisszumos megoldásra utal, amikor rögzíti, hogy a címzettnek – többek között – a nyilatkozó feltehető akarata tekintettel kell eldöntenie, mit jelenthet a hozzá címzett nyilatkozat.²⁶ A nyilatkozati elv irányadó jellege nem teszi közömbössé az akarati elvet, hiszen a körülmények mérlegelése alapján dől el, mikor melyik az elsődleges. A gyakorlat az, hogy ingyenes szerződések esetében elsősorban a nyilatkozó fél szándékát kell figyelembe venni, vagyis az előnybe részesített oldal az „indulási”.²⁷ A visszerthes szerződések esetében azonban a forgalom biztonsága miatt szükség van arra, hogy a nyilatkozatok értelmezése egységes legyen a kívülről felismerhető ismérvek alapján.²⁸ A bírói gyakorlatban is elsődleges a nyilatkozati elv érvényre juttatása, ugyanakkor, ha egyensúlytalanság van a felek között, szükségessé válik az akarat feltárása. A felek akarata vizsgálatának mellőzése akár azt is eredményezhetné, hogy a szerződők meg tudják kerülni a jogszabályi előírásokat. Ugyanakkor a szerződési szabadság elve alapján az, akinek nincs kellő anyagi forrása, miért ne köthetne adásvételi szerződés helyett bérleti szerződést egy olyan személlyel, aki helyette megvásárolta azt a dolgot, amit ő maga nem tudott volna. Ellenérvként felhozható, hogy a felek ilyen esetben a valódi szándékukat leplezik a külvilág felé, ami kétoldalú színlelést eredményez. Az akarati hibák tárgyalása azonban már nem lehet célja az értekezésnek. A fentiek alapján megállapítható, hogy a szerződés bíróság általi értelmezése és a szerződési szabadság alapvető követelménye versenghet egymással.

Az általános szerződési feltételek és a fogyasztói szerződések valamennyi kikötése vonatkozásában a Ptk. az in dubio contra proferentem szabályát rögzíti, amelynek célja, hogy a nem egyértelmű megfogalmazás kockázatát az a fél viselje, amelyik az adott előírást alkalmazza, vagyis annak megfogalmazásáért felelős. Bár ez a rendelkezés a Legfel-

---

²⁵ 1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről 207. §.

²⁶ *Eörsi Gyula – Gellért György* (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázata*, első kötet, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1981, első kötet, 976.

²⁷ *Bíró György*: *Kötelmi jog. Közös szabályok. Szerződésstan*, Novotni, Miskolc, 2004, 152.

²⁸ *Eörsi Gyula*: *Kötelmi jog – általános rész*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003, 90.

sőbb Bíróság GK. 37. számú állásfoglalás IV. pontjából²⁹ is kitűnik, az csak a gazdálkodó szervezet által megfogalmazott, nem közérthető, nem egyértelmű kikötésekre vonatkozik. Éppen ezért megfelelőnek tartom, hogy a jogalkotó törvényben, tulajdonképpen általános jelleggel megköveteli az ászf-eknek, valamint fogyasztói szerződés kikötéseinek az egyértelműségét. Az említett kiegészítő rendelkezés azonban nem alkalmazható a közérdekű kereset alapján indult eljárásban. Mivel ilyenkor a kedvezőbb értelmezés senkinek a javát nem szolgálja, objektív értelmezésre van szükség.³⁰

A Ptk. rendelkezésénél, amely szerint a jogról való lemondást nem lehet kiterjesztően értelmezni, a bírói gyakorlat szigorúbban fogalmaz: a lemondást megszorítóan kell értelmezni. A különböző irányból történő megközelítés, a „nem kiterjesztő” és a „megszorító” értelmezés között nincs nagy különbség, és a gyakorlat nem ellentétes a kódex szellemével.³¹ Joglemondás esetén a szigorúan értelmezett akarati elv érvényesül. Bár a Ptk. nem rögzíti, de a bírói gyakorlatból kitűnik, hogy a joglemondásnak vagy jogból való engedésnek kifejezettnak, határozottnak vagy a körülményekből kétségtelenül megállapíthatónak kell lennie.³² Ezt erősíti az a bírósági határozat, amely a joglemondás kérdéskörét az eddigiektől eltérő oldalról közelítve rögzíti, hogy a fél hallgatását nem lehet joglemondásra irányuló ráutaló magatartásként értékelni.³³

Az értelmezéshez kapcsolódó *reservatio mentalis* fogalmának inkább elméleti, mintsem gyakorlati jelentősége van, hiszen ha valaki tudja, hogy az általa tett nyilatkozat nem fejezi ki akaratát, és ezt a másik fél nem ismerheti fel, valószínűleg azt is tudja, hogy nyilatkozatának kötelező erejét ez a fenntartás, amelyet csak ő maga ismer, nem érintheti.³⁴ Az ilyen belső, ki nem fejezett fenntartás a kijelentéssel szemben jogilag figyelembe nem vehető.³⁵ Az érvényességet nem befolyásolhatja a fél

---

²⁹ „Az általános szerződési feltételek értelmezésére is a szerződési nyilatkozatok értelmezésére vonatkozó szabályok az irányadók. Ha ilyen esetben is kétséges marad a feltétel tartalma, azt az értelmezést kell alkalmazni, amely az általános feltételt kidolgozó gazdálkodó szervezettel szerződő másik fél számára kedvezőbb.”

³⁰ A Ptk. 207. § (3) bekezdéséhez fűzött magyarázat, *CompLex Jogtár*, 2012.

³¹ *Eörsi – Gellért* i.m. 978-979.

³² BH 1979.266., BH 1993.673., BH 1995.701.

³³ BH 2005.109.

³⁴ *Eörsi – Gellért* i.m. 979.

³⁵ *Zlinszky Imre*: Magyar magánjog mai érvényében különös tekintettel a gyakorlat igényeire, harmadik kiadás, kiegészítette Dárday Sándor, Franklin-társulat, Budapest, 1888, 127.

külvilágban meg nem jelenő szándéka. A rejtett indoknak azonban nagyobb jelentősége lehet. A szerződésnek ugyanis lehetnek olyan céljai, amelyeket csak az egyik fél ismer. Ezek azonban figyelmen kívül kell, hogy maradjanak, azokra való hivatkozással a szerződés nem támadható meg.³⁶ A titkos fenntartásnak és a rejtett indoknak a szerződés érvényessége szempontjából nincs jelentősége, színleltnek viszont csak akkor minősül a szerződés, ha a színlelés kétoldalú.³⁷ A tárgyalat jogintézmények érvényesség szempontjából való irrelevanciáját több bírósági határozat is hangsúlyozza. A felek titkos fenntartása vagy rejtett indoka a szerződés érvényességét nem befolyásolja, így a konkrét ügyben nem adhatott alapot az ajándék visszakövetelésére az olyan titkos fenntartás vagy rejtett indok, amelyet a megajándékozott a szerződéskötéskor vagy azt követően nem ismerhetett fel, és ezért nem volt lehetősége arra sem, hogy e körülmények bekövetkezését megakadályozza.³⁸ A talárosok egy másik ügy kapcsán szintén azt rögzítették, hogy a szerződések érvényessége szempontjából közömbös, hogy az egyik felet – tévedés hiányában – milyen rejtett indok motiválhatta az általa megtámadott kontraktusok megkötésében.³⁹ Látható tehát, hogy a tárgyalat kérdéskörben a bírói gyakorlat egységes és a pacta sunt servanda elve alóli kibúvót nem enged.

Tekintettel arra, hogy a színlelt szerződés kérdésköre már inkább az érvénytelenség témájához kapcsolódik, nem cél annak elemzése. Annyiban azonban összefügg a szerződések létrehozásával, hogy az a szerződés, amit leplez, érvényesen létrejöttek tekinthető-e, például rendelkezik-e a szükséges hatósági jóváhagyással, írásba foglalták-e stb.

Az új magyar Polgári Törvénykönyv megoldásai

Az új Ptk. törvényjavaslatában⁴⁰ – szerkezeti változásai miatt – a külön fejezetben található jognyilatkozathoz kapcsolódó 6:8. § tartalmazza az értelmezés szabályát. A jelenlegivel azonos elemeket foglal

---

³⁶ Eörsi – Gellért i.m. 980.

³⁷ BH 2001.234.

³⁸ BH 2000.489.

³⁹ BH 2008.308.

⁴⁰ A Ptk. rekodifikációjának egyik utolsó állomása a Vékás Lajos vezette Kodifikációs Főbizottság Javaslatja az új Polgári Törvénykönyvről, amely 2012 februárjában vált elérhetővé. Az Országgyűlés elé terjesztett törvényjavaslat pedig 2012 júliusa óta ismert. A kódex vitája folyamatban van, az elfogadás 2012-ben, a hatálybalépés pedig 2014. január 1-jén várható.

magában, így figyelemmel kell lenni a nyilatkozó feltehető akaratára, az eset körülményeire és a szavak általánosan elfogadott jelentésére. A joglemondás, jogból való engedés vonatkozásában a törvényjavaslatban *expressis verbis* szerepel az a bírói gyakorlat által kialakított feltétel, amely szerint jogról lemondani vagy abból engedni csak kifejezett nyilatkozattal lehet.

Ezeket a rendelkezéseket a szerződés megkötése és értelmezése körében már csak annyival egészíti ki – hiányt pótolva ezáltal – a jogalkotó, hogy az egyes kikötéseket és nyilatkozatokat a szerződés egészével összhangban kell értelmezni.⁴¹ A törvényjavaslat az *in dubio contra proferentem* szabályát a jelenlegihez képest szélesebb körben – az ászfeken és a fogyasztói szerződés kikötésein túlmenően valamennyi egyedileg meg nem tárgyalt feltételre kiterjedően⁴² – kívánja alkalmazni.

Az Európai Szerződési Jogi Alapelvekhez (Principles of European Contract Law) hasonlóan a törvényjavaslat is tartalmazza a teljességi záradék intézményét. Egyes jogirodalmi álláspontok szerint ennek érvényesülése megkérdőjelezhető, figyelemmel arra, hogy a felek szerződéses kikötése az értelmező bíróságot vagy más hatóságot nem kötheti.⁴³ Ezt a bizonytalanságot erősíti az új Ptk. is, amikor rögzíti, hogy a felek korábbi nyilatkozatai a szerződés értelmezésénél figyelembe vehetők.

Befejező gondolatok

Az értelmezés szabályozásának történetét vizsgálva megállapítható, hogy Ptk.-tervezetek és az Mtj. kiindulópontja a felek akarata volt, amelyet kétség esetén úgy kellett értelmezni, ahogyan az a méltányosságnak leginkább megfelelt. Ez a követelmény meglehetősen szubjektívvé tette az értelmezést. Objektív szempontokat a harmadik szövegváltozat vett figyelembe. A hatályos szabályozás kiindulópontja a nyilatkozási elv, amely azonban a felek akaratára is tekintettel van. A harmadik tervezet és az Mtj. megoldásához hasonlóan az új Ptk. törvényjavaslata is elkülönülten, egymást követően rendelkezik a jognyilatkozatok, majd a szerződés értelmezéséről. A szerződés létrehozásának központi eleme a szerződő felek akarata, ugyanakkor a XXI. században gyakran előfordul,

---

⁴¹ T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről, 6:86. § (1) bekezdés.

⁴² Uo. 6:86. § (2) bekezdés.

⁴³ Bárdos Péter – Menyhárd Attila, *Kereskedelmi jog*, HVG-ORAC, Budapest, 2008, 209.

hogy mind a nyilatkozat, mind pedig az akarat fiktívvé válik. A ráutaló magatartással történő szerződéskötés terjedése miatt a nyilatkozati elv egyre kevésbé tartja magát. A standardizáció, valamint a – kivételesen, de érvényesülő – szerződéskötési kötelezettség pedig sokszor magát az akaratot is nem létezővé teszi. Általános szerződési feltételek alkalmazásával történő szerződéskötés esetében a szerződő fél akarata megvan ugyan a kontraktus létrehozására, de a tartalom kialakítására nincs lehetőség, így az csorbulhat. Jogszabályon alapuló szerződéskötési kötelezettség teljes egészében nélkülözi a szerződő fél akarata szükségességét. Ezzel szemben előszerződés kötésére a szerződő felek szabad akaratából kerül sor. Ellenben a bíróság sajátos szerepe sértheti a szerződők akaratát. Mindezek alapján a modern jogban a szerződés gyakran fiktív meg-egyezésen nyugszik.